

EGYETÉRTÉS

POLITIKAI ÉS KÖZGAZDASÁGI NAPILAP.

Hirdetéseik és nyilvántartás... Budapesti IV. bizalmi utca és kalap-utca sarkán 1. sz.

Hirdetéseik felvételének a külföldön... Budapesti IV. bizalmi utca és kalap-utca sarkán 1. sz.

A királyi udvartartás.

„A pragmatika sanctio szerint közös ugyan az uralkodó, a mennyiben Magyarország koronája is ugyanazon fejedelmet illeti, a ki a többi országokban is uralkodik; de még ez nem teszi szükségessé, hogy a fejedelem udvartartásának költségei közösen állapítsanak meg. Ily közös megállapodás a pragmatika sanctio által kitűzött cél nem igényel. Magyarország alkotmányos önállósága pedig s a magyar királyi fejedelmi magas tekintélyével sokkal inkább megegyez, hogy a magyar országgyűlés, a felelős magyar miniszterium előterjesztésére külön szavazza meg a magyar királyi udvartartása költségét. Az udvartartás költségeinek megszavazása és kiszolgáltatása tehát közös ügynek nem tekintetik. Ekként szól az 1867-ik évi törvény az udvartartásról. E törvény alapján a királyi udvar költsége évenként 3.650.000 forintban állapított meg, majd az évi költség 1872 elején egy millióval megszártított. Ekként a magyar nemzet közadójából 1867-től kezdve 1879 végéig 13 éven át összesen 50 millió és 450.000 forint fordított a királyi udvartartásra.

Most Tisza Kálmán újból előterjeszt egy törvényjavaslatot, melylyel az udvartartás költségét évenként 4.650.000 forintban, és törvény hatályát pedig tíz évi tartamban kívánja megállapítani. Az előtűnt álló tíz év alatt tehát Magyarországnak újból 46 és fél millió forintot kell a királyi udvartartásra kiszolgáltatni. Óriási összeg. Hogy mily óriási összeg, azt mindenki megértheti abból, hogy míg Magyarország évi kiadása egészben többre megy 240 millióra, addig ezen rettentő összegből az ország általános gazdasági céljainak előmozdítására, földmívelési és a földmíveléssel egybekapcsolott ipari és kereskedelmi érdekek ápolására nem jut több évenként 50 ezer forintnál. Tehát 4.650.000 forint a királyi udvartartásra, 50 ezer forint az ország általános gazdasági érdekeinek előmozdítására. Az iskolában azt tanítják, hogy 50 ezeret 4 millió 650 ezerben megtalálunk 93-szor. Más szóval a királyi udvartartásra 93-szorta nagyobb összeget áldozunk évenként, mint Magyarország 15 milliónyi népének általános gazdasági érdekeire.

És vajjon ez óriási összegért van-e magyar királyi udvartartás? Nincs. Nem is volt negyedszáz év óta. Ott áll a királyi palota és Buda várában Mátyás király palotájának helyén s onnan néz végig a szőke Duna hajján és a Vértesnek bércein és a tiszai róna delibáján. De a büszke palotának középső tornyán sárgafekete zászlónak fodrait lengeti a szellő; a büszke palotának északi ablakai Henczi generális érzemlékére tekintenek s bent, a fejedelmi palotának aranyalán és bíborral ékes termeiben idegen a magyar szó, mintha ott magyar szónak nem is volna szabad felhangzani. A király és királyasszony igen is értik és beszélnek nyelvének, ha itt vannak Budapesten s itt tartanak udvartartásukat országunk fővárosában.

De mikor vannak ők itt s meddig mulatnak itt, ha néha ellátogatnak is hozzánk. Száz hivatalnok és ezer cseléd képezi az udvart, de mindez nem ismeri, megveti vagy gyűlöli a magyart. Ha király és királyné magyarnak akarna lenni szíve szerint: idegennek találná magát mindkettő saját fejedelmi udvarában.

Nincs magyar királyi udvar. Abból a 4 millió 650 ezer forintból a királynak és királynénak személyes szükségletére, fejedelmi magas tekintélyük fenntartására, az ezer éves trón fényének megőrzésére alig fordítanak egy millió. A többiben idegenek dűskálkodnak, kik e hazának nem fiait, fiaivá lenni nem is akarnak, kik a magyart nem szeretik s nem szerették soha, ezek élvezik el évenként azt a sok milliót. Még most is meg vannak névelve a magyar királyi régi udvari méltóságok, az országbíró, a horvát bán, a tárnokmester, a főajtónálló, a főlovász, a főasztalnok, a főudmester, a főpohárnok, a főkamárás, a testőrkapitány, a koronaőrök, a pozsonyi gróf, a főispánok. Régi díszesség emlékei egykor, törzsképi mostan. Üres név és üres cím, mint maga a magyar királyság. A magyar király elenyészik az osztrák császár mögött; a magyar udvari méltóságok elenyészenek a császári udvari hivatalnokai mögött; a nemzeti színű zászlónak mutakozni nem szabad a sárga-fekete zászló mögött; a magyar honvédelmi kormány új palotája előtt Henczi-szobor.

Ezért sok az a 4 millió 650 ezer forint. És még egyébről is. A királyi fény nem üres díszelgés. A királyi színek részvétel kell megnyitni minden szerencsétlenség láttára. Emlékszerző középületek emelése; tudományos, művészeti, egyházi és emberiség érdekek bőkezű ápolása; mind ez a királyra néz első sorban. A király csak az udvartartás költségeiből adományozhat. De vajjon aként részesül-e Magyarország a jótéteményekben, mint Ausztria? A királyi udvartartás kinostartói akként segítyezik-e Magyarországot a tudomány és művészet és áhitat templomai, mint Ausztriában? Istenért se. Nézzük meg Bécsben és nézzük meg Budapesten és hasonlítsuk össze mindkettőt. A mit Bécsben csak a fejedelmek és a fejedelmi család tagjai építettek és alapítottak: abból magából újra fel lehetne építeni Budapesten. Nálunk muzeum, akadémia, nemzeti színház, ludoviceum, templomok és középületek minden, minden: nemzeti közadakozásnak vagy országos közadakozásnak eredetileg születte vagy városnak és megyének áldozata. És Bécsben? Ott a fejedelmi család a fő jótévő és alapító.

Néhány év óta, nem Tisza Kálmán kormányzata óta, a fejedelmi kegy és bölcsesség Budapestre is kiárasztja immár alimizsáit. A budai kert, az operaház, a nemzeti színház Budapesten és Kolozsvárról segélyezése nálunk is feltűntek már egy kisse, mire képes a királynak hatalma és gazdagsága. Csak jó tanácsadó lennének a királyoknak! Csak hazafikolossággal teljesítene a korona tanácsosa a király

előtt is! Csak magyar emberekből alkotnának össze a magyar királynak és királyasszonynak fejedelmi udvarát! Csak a királyi tanácsadók vennék szívükre azt, hogy a királyi családnak az év felét Magyarországon kellene tölteni! Csak az udvar egy pártján a magyar ipart és művészetet, a mint pártolja az osztrákok! Csak a magyar miniszterek lennének honszerető, tisztességes államférfiak valahára! Csak Magyarországnak ne lenne jogától megfosztva s érdekeiben koldussá téve! Akkor mi is pártolnánk azt a 4 millió 650 ezer forintot.

Budapest, okt. 17. Andrássy gróf — mint hozzá közelálló s megbízható forrásból értesülünk — ez év végéig birtokain fog időzni s csak az év végén vagy a jövő év elején szándékozik Budapesten állandóan megtelepedni, hogy itt tartsa a politikai és társas élett előkelő előtt megnyithassa. Egyelőre csak éket szándékozik, mint velünk közli, a politikai életben részt venni. „En tud vagyok az ebeben — mondá egy bizalmas körben — de tudok mulatni azokon, kiknek étvágya még nincs kielégítve.”

Budapest, okt. 17. Az osztrák pártviszonyok végleg tisztultak. Az alkotmánypárt határozott kisebbségben van, a federalista határozott többségben. Ez ugyan már a választási eredményekből is valószínűnek látszott, de kételkedni lehetett, hogy az új többség elemei szervezett, összetartó egészet fognak-e képezni. Ma ez a kétely is megszűnt. Feudálisok, klerikálisok esehet, nemzetiségek szorosan zárt sorokban, közös vezérlet és közös jelszavak alatt lépnek ki a parlamentbe; a lengyel töredék is, mely azelőtt kezzevitő állást foglalt el és az erdekek számos szálaival volt fűzve az alkotmánypárthoz szoros szövetséget kötött az új koalíció többi elemeivel. Bizonyos már az is, hogy ez új többség megegyezésre jutott az osztrák kormányval és teljes támogatást várhat is tőle. Taafe kormányának pártok fölötti állása már csak annyit phrazis. Daczára a kabinet néhány új mondott alkotmánypárti tagjának, a kormányakciója következetesen az alkotmánypárt ellen fog irányulni. A kabinetcnek most még néhány üres helynek betöltése által kell kiegészülnie. Előre lehet látni, hogy ez is a kormányának szolidaritásának a többséggel csak bensőbb fogja tenni. Szóval az új parlamenti helyzet Ausztriában azonos az eddigi pártviszonyoknak radikális megváltozásával, az alkotmánypárt tizenözeves uralmának határozott megdöntésével. Teljesen idején van azért, hogy számot vessünk azzal a szelemmel, mely az új parlamenti többségben kifejezést nyer és azzal az irányulni, mely ha Ausztriában uralomra jutott, döntő és bontó ékkel nyomul majd saját hazánk viszonyai és jogrendje közé. Semmiképp nem kívánásunk, hogy az osztrák népek belügyeibe avatkozzunk, legjobban szeretnők, ha tőlünk úgy rendezkedhetnek, a hogy legjobban tudják. De már tapasztaltuk, hogy

az áldott közgyes viszony minden törvényes fikció daczára benső kényszerűséggel idezi elő a beavatkozást az önálló rendelkezésnek fenntartott dolgokba is. Kormányzatunk beavatkozott az osztrák alkotmányos viszonyok rendezésébe az 1871-iki Hohenvart miniszterium egyezkedési kísérlete idején is és ez a beavatkozás, ha nem felelt meg az osztrák népek jogainak és nem felelt meg legkevésbé sem Magyarországnak érdekeinek, mégis logikai kényszerűséggel folyt az 1867-ki közjogi törvények szelleméből és létfeltételeiből. Most előjött a visszafizetés ideje, a mint mi bántunk az osztrák népekkel, úgy bántanak ők velünk. És minden lehetőségén felül, melyet maguk a törvények folyamánai közvetlenül vagy közvetve nyújtanak, rövid időn a legvalóságosabb kihatással lehet Magyarországnak politikai életére már az elv és szellem is, mely az osztrák pártalakulások gomolyából most uralkodó jelentőséggel kibontakozik; olyan elv, olyan szellem, mely majd Magyarországnak érdekeit, majd Magyarországnak befolyását, majd éppen a fenálló törvényt, még a 67-es törvényekben fenntartott önállóságot is lerontani törekszik. Igen kevés kilátásunk van arra, hogy csak mint neutralis nézők, pusztán hírlapirodalmi bírálatl, érdektelen politikai véleménynyel kísérjük az osztrák dolgok folyamát. Mindenne el kell készülnie lennünk. Készen kell állanunk a támadások visszaverésére, melyeket nemzeti érdekeink ellen intézhetnek De készen kell állanunk arra is, hogy minden erőnkkel lerázzuk azt a közjogi viszonyt is, melynek nyügte, átka és minden romboló hatása még folyton nincsen kimerítve, sőt most még az eddigiekénél is fokozottabb mértékben fog jelentkezni. Csak várjuk mellünk a multnak büneit.

Az új többségnek romboló föllépését legkevésbé várhatjuk éppen abban, mi történelmi előzményeiből közvetlen célját kellené, hogy képezze. Az osztrák decemberi alkotmány még ma aligha forog nagy vesélyben. — A kabinettel történt megegyezésnek úgy látszik az az alapja, hogy a esehetnek és feudálisoknak államjogi követeléseivel egyelőre napirendre nem kerülnek. De ha ez nem volna is, a reichsrath federalista többsége nem elég nagy arra, hogy az alkotmány megváltoztatását kivihesse. Ehhez az alkotmány értelmében az alsóházban is kétharmad többség szükséges, a mi távolról sinemen meg. Még kevésbé van meg hozzá az urak házában többsége. De a dolgoknak éppen ez oldala bírna saját viszonyainkra kevesebb kihatással. — Sokkal bizonyosabb és reánk is veszedelmesebb, hogy az új többség egészen szláv tendenciáknak hives és nemcsak szives készséggel fogja előmozdítani azt a külügyi politikát, mely szláv alakulások medrére szorítja a monarchia jövőjét, de ez irányt egyenesen követelni, reá valóságos impulzust fog adni. A mi új többség a hódító politikának minden lappangó ösztönét, minden, meg elfoj-

tott éhes vágyát is fel fogja kelteni, az udvari clique és a katonai párt turaltalma elől minden, még létező korlát is le fog dőlni. És az ilyen irány, az ilyen törekvés Tisza Kálmán kormánya és az ő parlamenti többsége mellett még törvényes intézményeinkben is miscoda akadályt is fogna találni! — De hát a reakció előrelátó is tud lenni, és a rendkívül kedvező viszonyokat, ezt az ő szellemétől eltekintve osztrák parlamenti többséget és a honúrútság szerrilis magyar parlamenti többséget fel kívánja használni arra, hogy oly törvényes viszonyokat és oly állandó intézményeket teremtsen, melyek között jövőben már egy Tisza Kálmán alias szolgálatára a magyar parlamentnek gyalázatos áruulásaira sem volna szüksége. — Az új osztrák parlamenti többségről jelentik már, hogy közös programjává teszi a birodalmi egységnek erősítését és a delegációk illetékességének a nagymérvű kitágítását. Tisza Kálmán ezt a művet is megkezdte már ugyan hamisított cézzel az ő bosnyák törvényjavaslatában. De ez csak szerény kezdet, a jövő utjának egyengetése. Egy új program, egy új láthatár tárul föl teljesen, mely a viharolt kergetett felhőknek gyorsaságával emelkedik a monarchia föl. Nem sokára az új osztrák parlamenti programnak napirendre kell kerülnie és nemokarra lát-hatjuk Tisza Kálmánt, a mint nyitlan az ország közjogi váranak utolsó omladékaira fogja emelni fejszéjét. Új ember, mint Tisza Kálmán, oly többség, mint jelen parlamentünké, gyalázatosan és lelketlenségben soha sem jutnak el a netovábbhoz. Nekünk nem lehetnek már illúzióink. De ha el vagyunk készülve, minden esetre el kell készülnünk minden módra is, melylyel ellenükbe szállhatunk.

Budapest, október 17. Európaiban jelenleg meg csak két nagyhatalom viszi a főszerepet, s ezek felé fordul az egész világ szeme. Ez Franciaország és Muszkaország. A többiek vagy önkényi léptek háttérbe, vagy közreműködésük oly kevés figyelmet kelt, hogy számításba se jönnék. Muszkaország még kisebb nagyobb mérvben mindig folytatta tollharczát Ausztria-Magyarországnal, Anglia és Németországgal. Most mindenek felett az angolokkal szövődik, kiket az azal vádol, hogy ők segítik alattomban a tekke-turkománokat a muszák ellen. Már pár év előtt, állítja a „Golos”, több ügyösök küldöttek Mervebe és a tekinezek földjére, a többek közt egy Butler nevűt. Ezt a tekinezek nagyon megkedvelték és mindent elkövettek, hogy náluk marsadjon, de őt a honvágy haza vonta, emléklát azonban tudományt hagyta. Ő gyakorolta be őket katonailag, ő volt az, ki arra oktatta, mint kelljen sáncokat és erődítéseket építeni. Ezt most a muszák nagyon is megértik, mert a tekke-turkománokkal nem tudnak boldogulni, kik még azonkívül hátultóltokkal is ellátták Angliát által. A mi Afganisztánt illeti, S u w a l o f f Salisburynak ajánlatot tett Afganisztán közös igazgatására nézve Muszkaországnak és

AZ „EGYETÉRTÉS“ TÁRCZÁJA.

Hogy támadt s hogy enyészett el a világ? — Falb kosmogonijája.

„A földrengéseket a világalkulás elméletével kell kapcsolatba hoznunk, hogy lényegüket s törvényeiket megértsük. — e tétel olvasható lapunknak a földrengésekről szóló telepapellói tárcájában. Valóban azzal s mivel a tárgy maga is rendkívül vonzó, megkísérjük röviden megismertetni ugyanannak a tudósnak, ki a földrengések természetének kutatásával oly behatóan foglalkozott, e kérdéssel szoros kapcsolatban álló ama fejtegetését is, mely azzal a nagy és nehéz kérdéssel foglalkozik: hogyan keletkezett ez a világ.

Falb Rudolf nagy hírvé felolvasásai, melyekkel a világot beutazza, két részből állanak s a kosmogoniaról szóló megkezdés a földháborgásairól szólót, s könnyebben felfoghatóvá teszi azt. Hogy mi a sorrendet megfordítottuk, csupán annak az alkalmaságnak tulajdonítható, mely a hazánk alváltékén a napokban tapasztalt földrengésekkel bekövetkezett. De meg vagyunk győződve, hogy a ki tegnapi tárcánkat figyelmére méltatta, a mit se fogja hagyni elolvasatlannal. „Kezdetben teremté Isten a mennyet és a földet”, — így kezdi a bibbia. De mi volt kezdetben? ez veti föl a tudomány, s megkísérli rá a feleletet. Volt a tér, mert a hol az nincs, az isten sem teremthet semmit. De a tér nem létezhetett a nélkül, hogy meg ne előzte volna az idő. Tehát talán az idő volt kezdetben. De ez a felelet sem helyes, mert az idő csak a benntünk, rajtunk, kívülünk álló dolgok változása által jelentkezik: az ember nő, erősödik, vénül, az óra mutatója minden másodperczben másutt van, mint a megelőző másodperczben volt, s minden jelzi, hogy az idő eljárt. A változás azonban nem egyéb mint mozgás. Mondhatnánk tehát: kezdetben volt a mozgás. De hogy mozgás lehessen, ahhoz három dolog szükséges: s anyag, mely mozgatható, erő, mely mozdit, és tér, a hol a mozgás végbé megy.

Igy tehát ismét oda jutunk, a honnan kiindultunk, s e végtelen körből nincsen szabadulás, ha az emberi véges elmét megakasztó eme eszmét megoldani akarjuk. Nincs más, mint kettő vágni s azt mondani: „Nem volt kezdet.” Idő, anyag, erő, mozgás és tér, minden örökötől fogva való.

1543-ban egy haldokló aggyastán nyújtá ki kezét egy könyv után, mely épen akkor hagyta el a sajátot, hogy addig el sem képzelhető forrongást idézzen elő a megrögzött nézetekben. Kopernikus meghalt s hátrahagyta „De orbium coelestium revolutionibus”, az égi testek forradalmáról című művét. Ezzel detronizálta a földet s az megszűnt a világegyetem központja lenni, hogy egy álló csillagnak legyen szérny kísérője, mint a Merkur, Venus, Mars, Jupiter, Saturnus, Uranus és Neptun, melyekhez később még az asteroidok stb. járultak.

A bolygó-rendszer valódi alakja ekképen meglévén alapítva áttértek az emberek annak kutatására, miként támadt ez a rendszer? Kant, a nagy német bölcsész volt az, ki e kérdésre feleletet adott. Sajátságosnak találta, hogy minden bolygó nyugatról kelet felé kering a nap körül s egy okoskodott, hogy ez nem véletlen dolog, valami törvénynek kell lenni, mely a keringés és egyenlőségét meghatározza, s e keringésnek egyetlen nagy testből kiindulni. A tüneményt megmagyarázta, szemléltethető tette egy — olajcsepp. Ha valamely csepp folyós teste, pl. vízbe egy olaj cseppet ejtünk s azt forgó mozgásba hozzuk, azt fogjuk tapasztalni, hogy közepén — az egyenlítő táján — földuzzad, míg tengelye két sarkánál összenyomul, s alma-alakot vesz fel. Ha gyorsabban tesszük a forgó mozgást, az olajcsepp földuzzadt tájáról gyűrűk válnak le, melyek az olajcseppel azonos irányban forognak. E gyűrűk lassankint megszakadnak s mindegyikből egy vagy több gömb-alak tömörül.

gyűrűket eresztettek magokból, melyek részint még most is gyűrűk, mint pl. a Saturnus, részint holdakká tömörültek.

A Kant-féle teóriát önálló kutatás alapján tüzetesen kifejtő s számításokkal bizonyító be Laplace s később 1859-ben minden kétségen kívül helyező Kirchhoff és Bunsen nagyszerű találmánya, a spectral-analysis. E korszak-alkotó felfedezés által abba a helyzetbe jutott, hogy megállapítható az égi test-k anyagát. A tükörben feltöltött és fölhomlított napsugárból kifejtették, hogy a naphoz natrium-, vas-, calcium, chlorum stb. van, a miből a Kant-Laplace-féle teoria azon állítása, hogy a napnak és bolygóinak közös származása van, bebizonyult.

Harmadik évvel Kant után Herschel a híres angol csillagsz kiterjesztette ez elméletet az álló csillagok mérhetően világára is. Csillagvizsgáló műszereivel oly messzire hatolt be az égi világba, mint még ő előtte senki sem, s ott nagyszerű ködfoltokat fedezett fel, melyekből mintegy 3000-et számlált meg. Eleinte azt hitte, hogy e ködfoltok sem egyébek, csillagcsoporthoz, de csakhamar meggyőződött, hogy e köd egyes csillagokra föl nem bontható, összetartó tömeg az, s annak az ő anyagának nyilatkozata, melyből a napok és bolygók keletkeztek. E ködök szabálytalanul mozognak, de a mozgás lassankint szabályosra megy át, csigavonalban, majd körben halad. Szóval e ködfoltok azt az állapotot tüntetik föl, melyben millió és millió év előtt a mi naprendszerünk is volt. Egyes ködfoltok már egy-egy csillag s kerestől világít: e ködfolt már megkezdte a nappé és bolygókká tömörülést.

megkísérli önálló vizsgálódás alapján e lenesalaku sziget-tenger sajátos konfigurációját közelébről határozni meg. S kutatásai megfelelő eredményekre vezettek. Nem csak arra jutott, hogy csillagrendszerünk alakja két gyűrűtől kerített gyöngy-hoz hasonló, s hogy a külső gyűrű átmérője 3-4-szeresen hosszabb a golyó átmérőjénél, de egyes csillagokat mozgásból azt is következtethette, hogy e gyűrűk magok is keletről nyugatra felé tartó irányban forognak. E Struve által is konstans felfedezés elsőbőségének dícsőségét Falb magának tulajdonítja, s e felfedezésből kényszerít bizonyossággal következik az, hogy az értekeink által észlelt összes csillagrendszer, mind a húsz millió napjával együtt ugyanazon törvény szerint keletkezett, mint a mi elenyészőleg kicsi naprendszerünk. Ez egész csillagvilág közepét a tudomány — e helyen tüzetesebben nem fejtegethetjük — valószínűsíti okok alapján — az Orion-csillagzat ködfoltjában keresi: az Orion karjában lenne tehát a világminőség közepé. De mivel hogy a föld, hogy a világ-sugár e mérhetően távolságából a mi földünkre eljuthasson, évezredek kellették e kellenek: nem lehet meghatározni, hogy ez a világ-centrum még ma is izzó-gárgárgy-e, vagy már tömörre alakultott. Mi itt a földről nem abban az alakjában látjuk, a milyen most, hanem abban, a milyen évezredek előtt volt.

Ez újabb vizsgálatok kiderítették, hogy a ködfoltok is abból az anyagból vannak, mint a nap, a föld s a téjüt csillagminériáján is ily ködfoltokból tömörültek.

A mi az égi testek mozgását illeti, arra nézve Falb kimutatta az összefüggést a röperő és az égi test tömöréggé között, valamint a vonzerő behatását. Minél kisebb valamely bolygónak a tömöréggé, annal lassabb a mozgása. A naphoz közelebb álló u. n. belső bolygók tömörebbek, mint a külsők, mely utóbbiak között pl. a Saturnus tömöréggé olyan, mint a parafák. A külső bolygónak holdja is több van, mint a belsőknak: a Jupiternek 4, Saturnusnak 8, Uranusnak 6. Ez onnant van, mivel e bolygók a központi tömöről levált legkülsőbb gyűrűkből alakultak, mikor ez a központi tömeg még hibag volt, s így magok is gyűrűket vetettek, melyekből holdjaik támadtak. A

belső bolygók később, tehát akkor váltak le, mikor a központi anyag már sűrűbb vala; így hát magok is szilárdabbak voltak s mehezebben vált le rólok holdalkotó gyűrű. Amaz apró csillagok, melyet a központi test akkor vetett ki magából, mikor páralakulóból cseppfolyósá válozott, — ma mint oszteroidákat ismerjük.

A mi földünk tehát szinte izzó-légmennő, majd forró cséppfolyós volt valaha s belseje, mint azt a leásokat nagy mélységekben jelentékeny növekedő hőmérséklet bizonyítja, most is az. A kihűlés kívülről terjedt befelé s az által támadt a föld szilárd kérge, mely ma 60 mérföldnyi vastagságú, tehát elég szilárd, hogy széttrésztől ne kelljen tartanunk.

De mi lesz majd idővel a földből, napból és bolygóiból? Mr Laplace is foglalkozott e kérdéssel s analysis és számítás útján arra az eredményre jutott, hogy az állandóan ugyanabban a távolságban fog maradni a napról, mint most van. Most már azonban azt mondják a természetvizsgálók, hogy a föld nem körkörös — ellipticus — forgásban, hanem befelé hajló csigavonalban kering a nap körül. Tüzetesen fejtegeti ezt a többi közt Helmholtz, „Wechselwirkung der Naturkräfte” című tanulmányában. A föld a naphoz közeledik, a távolság csökken közöttök s a föld és a bolygók bele fognak hullani a napba. Laplace számításainak nem csalódtok, hanem az alap melyből kiindult, hibás volt s így a belőle levont következtetés se lehetett helyes. Laplace nem vette tekintetbe azt az ellenállást, melyet a bolygónak













